

מכון בן-צבי
המרכז לחקר יהדות תימן
ע"ש עובדיה בן-שלום

האגודה לטיפוח חברה ותרבות

הכינוס הבינלאומי

יהודי תימן: זהות ואורשת

לציון 60 שנה לעליית "על כנפי נשרים"

י"ז-י"א בחשוון תשע"א,

18-19 באוקטובר 2010

אולם מיניץ, אוניברסיטת בר-אילן

הכינוס בשיתוף:

הוועד הכללי לקהילת
התימנים בירושלים

מרכז שלמה מוסיף לחקר הקבלה
אוניברסיטת בר-אילן

הוועדה האקדמית:

פרופ' יוסף טובי, אוניברסיטת חיפה;
מכון בן-צבי, המרכז לחקר יהדות תימן - יו"ר הכנס
פרופ' אהרן גימאני, אוניברסיטת בר-אילן - יו"ר הכנס
ד"ר שמעון אוהיון, מנהל מרכז דהאן, אוניברסיטת בר-אילן
ד"ר אבי אלקיים, מרכז מוסיוף לחקר הקבלה, אוניברסיטת בר-אילן
ד"ר יגאל בן שלום, יו"ר מכון המחקר (המש"י), האגודה לטיפוח חברה ותרבות
מר מנשה ענזי, המרכז לחקר יהדות תימן, מכון בן-צבי

הוועדה הציבורית:

ד"ר שמעון אוהיון, מנהל מרכז דהאן, אוניברסיטת בר-אילן
ד"ר יגאל בן שלום, יו"ר מכון המחקר (המש"י), האגודה לטיפוח חברה ותרבות
מר משה זעפרני, מפקח ארצי, משרד החינוך
ד"ר יוסי צדוק, מפקח ארצי על תפוצות ישראל, משה"ח
הרב ד"ר אליהו אביעד, מפקח מחוז ירושלים, האגף לתרבות תורנית, משה"ח
מר טוביה סולמי, עמותת אפיקים לתחייה רוחנית
מר יצחק קעטבי, עמותת שרשרת הדורות, דוד לדור יביע אומר
מר שלום שאלתיאל, יו"ר וועד העדה הספרדית בת"א
ד"ר רחל ידיד, עמותת אעלה בתמר
מר דורון נהרי, ממונה על הנוער, עיריית ירושלים

ניהול והפקה:

גב' מאיה פינקלשטיין
גב' אורה קובלובסקי

❖ תוכנית הכינוס: ❖

יום שני, י' בחשוון תשע"א, 18 באוקטובר 2010

9:45-9:00 התכנסות ורישום

לנושב טל: לנושב פתיחה

12:00-9:45

יו"ר: ד"ר שמעון אוהיון, מנהל מרכז דהאן, אוניברסיטת בר-אילן

דברי ברכה:

פרופ' חיים טייטלבוים, רקטור אוניברסיטת בר אילן
הרב משולם נהרי, השר לחברה ומורשת ישראל
הרב שלמה שרעבי, יו"ר הוועד הכללי לקהילת התימנים בירושלים

הרצאות פתיחה:

פרופ' יוסף טובי, אוניברסיטת חיפה; המרכז לחקר יהדות תימן, מכון בן-צבי
קשרי יהדות תימן וארץ ישראל בימי קדם

פרופ' אהרן גימאני, אוניברסיטת בר-אילן
רבי שלום שבזי: העלייה לקברו וקובץ חדש בכתב ידו

פרופ' ליליאן ונה, אוניברסיטת הסורבון, פריז
עקבות ההלכות והמסורות הקדומות במקורות של יהודי תימן

13:45-12:00 מושבים מקבילים

לנושב ב: כסות ועיטור

המושב יתקיים באולם "בק"

יו"ר: ד"ר שלומי ענתבי, מרכז דהאן, אוניברסיטת בר-אילן

ד"ר כרמלה אבדר, האוניברסיטה העברית ואוניברסיטת בן-גוריון בנגב
ייחודו של בגד לחתן יהודי מרדאע

ד"ר אסתר ואן פראג, מכון למחקר וורנייר, שווייץ
*Embroidery and habitat: parallels of embroidery pattern
on dresses worn by Yemenite women, decorative elements
on houses and local environment*

ד"ר אורה ברגר, האוניברסיטה העברית
*Do we have the Shalom Shabazi Pentateuch? Its
Art program (JTS L104)*

ד"ר אביבה קליין פרנקה, אוניברסיטת קלן, גרמניה
קרל רתיאנס ויהודי תימן על פי כתביו, יומניו וצילומיו

לנושב ג: יהודי עדן, בין תילן לים הגדול
המושב יתקיים באולם מינץ
יו"ר: פרופ' ירון הראל, יו"ר הוועדה האקדמית, מרכז דהאן,
אוניברסיטת בר-אילן

גב' יעל בן ציון, אוניברסיטת חיפה
ייחודים לשוניים בלהג הערבי שבפי יהודי עדן

מר דורון יעקב, האוניברסיטה העברית
מתן שמות בקהילת יהודי עדן: על השמות הנלווים לשם הפרטי

מר דני גולדשמיד, האוניברסיטה הפתוחה
**"ישראל ערבים זה לזה" - על הקשר בין יהודי עדן בראשות
משפחת מנחם משה לבין יהודי תימן בשנים 1882-1944**

ד"ר אורלי מזרון, אוניברסיטת בר-אילן
יהודי נמל: עדן כמקרה מבחן

ד"ר יוסף צוריאלי
שפות זרות בפי יהודי תימן

14:30-13:45 הפסקת צהריים

לנושב ד: נשים בלמעגל החיים 16:15-14:30
יו"ר: ד"ר רחל ידיד, עמותת "אעלה בתמר"

פרופ' יוסף ריבלין, אוניברסיטת בר-אילן
**זכויות ממוניות של בני הזוג כפי שהן משתקפות מתוך
צוואות הנשים בתימן**

ד"ר בת ציון ימיני, אוניברסיטת בר-אילן והמכללה
האקדמית אשקלון
קווי לשון בשירת הנשים בתימן

גב' ורד מזר, האוניברסיטה העברית
**שירת הנשים לילדת בתימן בהקשרה:
אופני שיח מקבילים ונפגשים**

ד"ר רחל שרעבי וגב' נעמה קדם-חדד,
המכללה האקדמית אשקלון
החלוצות ממושבי העולים בפרוזדור ירושלים

לנושב ה: האפגש בארץ ישראל 17:45 - 16:15
יו"ר: פרופ' בת-ציון עראקי קלורמן, האוניברסיטה הפתוחה

דברי ברכה: מר יעקב יניב, מנכ"ל יד-בן-צבי

פרופ' אליעזר דון יחיא, אוניברסיטת בר-אילן
בן גוריון והתימנים

ד"ר מלכה כ"ץ שתיל, מכללת ליפשיץ, ירושלים
**תרומת התימנים לתנועות הציונות הדתית 'המזרחי'
וה'פועל המזרחי' בארץ ישראל בתקופה שלפני קום
המדינה - העצמה, שילוב או בידול**

ד"ר אמנון מעבי
**התמורות בתהליך קבלת החלטות בנושא ההתיישבות
החקלאית של עולי תימן בארץ ישראל (1908-1953)**

ד"ר דני בר מעוז
עקירת כפר תוחלת: היבטים ציבוריים ועדתיים

18:00-17:45 הפסקה וכיבוד קל

19:00-18:00 **לנושב ו: רב שיח: על"ית תילן**
ולורשת יהודית - חוויות לן העבר
וציפיה אל העתיד

מותח: הרב ד"ר רצון ערוסי, רב העיר קרית אוננו,
חבר מועצת הרה"ר לישראל ויו"ר הליכות עם ישראל
מתדיינים: פרופ' יהודה ניני, מור דן בניה סרי,
ד"ר נעמה בן עמי, מור יצחק קעטבי, מור טוביה סולמי,
הרב ד"ר אליהו אביעד

יום שלישי, י"א בחשוון תשע"א, 19 באוקטובר 2010

10:00-9:15 התכנסות וכיבוד קל

11:45-10:00 **לנושב ז: פוליטיקה וזהות**

יו"ר: פרופ' יוסף טובי, אוניברסיטת חיפה; המרכז לחקר
יהדות תימן, מכון בן-צבי

דברי ברכה: ד"ר יגאל בן שלום, סגן נשיא המכללה האקדמית,
בית-ברל

מור מנשה ענזי, האוניברסיטה העברית, מכון בן-צבי
עיצוב הזהות של יהודי צנעא

ד"ר אסתר מאיר-גליצנשטיין, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
יוסף צדוק ונסיבות הנהירה ההמונית בעלייה מתימן

ד"ר דב לויטן, אוניברסיטת בר-אילן
**התמורות המדיניות, הפוליטיות והחברתיות בתימן בשני
העשורים האחרונים, והשפעתן על אחרונות היהודים
במדינה**

הרב אבירן יצחק הלוי, בית הדין הרבני, תל-אביב
**יהדות תימן וקהילות יהודיות אחרות - גלויות מקובצות
או קיבוץ גלויות**

מושב ח: בין יהודים לאוסלאמים

המושב יתקיים באולם בק
יו"ר: מר משה זעפרני, משרד החינוך

ד"ר מורק וגנר, אוניברסיטת לואיזיאנה, ארה"ב
Non-Muslim abutters' rights (shuf'ah) in Zaydi law

ד"ר רנטה מייסנר, רשות המחקר, הקרן הלאומית, אוסטרליה
The legal status of Jews in South Yemen: Jewish socio-political and day-to-day life in a Muslim majority society

ד"ר אמונון חבר, מכללת אורות, אלקנה
מעורבות ערכאות של גויים בהליכי גירושין של נשים
יהודיות במאות הי"ח-הי"ט על פי ה"מסודה"
(פנקס בית הדין צנעא)

גב' קרסטין הנפלד, אוניברסיטת ברלין, גרמניה
חשיבה מחודשת על יחסי החסות (ד'מה) - תרומתו של
רבי סאלם סעיד אלג'מל להבנת המאבקים לכח בימי
שלטון האמאם יחיא חמיד אלדין

מושב ב: ליהו יהודי תילאני?

דילאוי והיסטוריה

המושב יתקיים באולם מינץ
יו"ר: עו"ד רמי בובליל, מרכז דהאן, אוניברסיטת בר-אילן

גב' סמדר כהן, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
על זיהוי וזהות: התימנים בכתבי העלייה השנייה

ד"ר נח גרבר, אוניברסיטת תל-אביב
ממנדלי מוכר ספרים ועד דב נוי: גלגוליו של ר' צדוק התימני

פרופ' ניצה דרויאן, אוניברסיטת הופסטר, ארה"ב
From Yemen to Eretz Israel – An Outsider's View

ד"ר חלי אברהם-איתן, בית הסופר, מודיעין
רצון הלוי - בתוך שני עולמות

לנושב י': ספרות, לדרש וליטורגיה:
בין התלג' לתכלל
יו"ר: ד"ר יאיר ברקאי, ראש מכללת ליפשיץ

מר גלעד שפירא, אוניברסיטת חיפה
השימוש בפסוקים ב'מדרש הגדול' כגילום פואטי-תמטי

ד"ר משה גברא, המכללה האקדמית אשקלון
רבי שלמה מנזלי, אב"ד צנעא לאחר גלות מוזע:
'איגרת הבשורות' וההשפעה על סידורי תימן

ד"ר לאה הימלפרב, אוניברסיטת בר-אילן
מסורת הקריאה של טעמי המקרא המשתקפת
בתרגומים הארמיים שבתאג'

מר גיא פלטיאל, אוניברסיטת חיפה
חוות המפגש עם ארץ ישראל בזכרונותיהם של
ראשוני העולים מתימן

14:15-13:30 הפסקת צהריים וארוחת קלה

16:00-14:15 לנושב י"ט: קבלה והגות

יו"ר: ד"ר אבי אלקיים, יו"ר מרכז מוסיוף לחקר הקבלה,
אוניברסיטת בר-אילן

פרופ' שאול רגב, אוניברסיטת בר-אילן
בין דרשה ומדרש בתימן

גב' מזל עמרני, אוניברסיטת בר-אילן
מלכה בהיכלו של מלך - מוטיבים קבליים בזמירות שבת
של רבי שלום שבזי

מר אלי נגר, אוניברסיטת בר-אילן
מקומו של הרמב"ם בפולמוס המחלוקת על הקבלה
בתימן

ד"ר אורי מזלמד, האקדמיה ללשון עברית
ה'זוהר' בצל השפעת האסלאם על פי 'ספר המבט'
לרבי שמואל צ'אהרי

17:45-16:00
מושב י"ב: הלכה וספרות תורנית
יו"ר: ד"ר יוסי צדוק, משרד החינוך

הרב ד"ר רצון ערוסי, רב העיר קרית אונו, חבר מועצת
הרה"ר לישראל ויו"ר "הליכות עם ישראל"
משפט התורה בתימן

ד"ר אופיר שמש אברהם, המרכז האוניברסיטאי אריאל
חכמי תימן והברכות על השיזף, השקמה והצבר:
היבטים בוטניים, הלכתיים ותרבותיים

מר דוד שלום קאפח, אוניברסיטת בר-אילן
יחסו של הרב יוסף קאפח לחילונים בחיי המעשה
ובכתבתו התורנית: ביטוי למסורת תימן בפסקיו

ד"ר אפרים יעקב, האוניברסיטה העברית
שאלות ששאלו חכמי המזרח את חכמי שרעב

18:45-17:45 הפסקה וכיבוד חגיגי

בשעה 18:45 תתקיים

תוכנית סאלנוניות

דברי פתיחה: ד"ר שמעון אוהיון, מנהל מרכז דהאן,
אוניברסיטת בר-אילן

דברי ברכה: מר אביהו בן משה, סגן ראש עיריית רמת-גן

"בת" נדובים"

חדש וישן בשיר ובפיוט
של לסורת יהודי תילן

בהשתתפות:

חיים ישראל אהרן עמרם
אורי שבה ואור שבה

באולם הכניסה תתקיים תערוכה

מצילומיו של **שלמה יפת** ז"ל

צילומים ממחנות עולי תימן:

פיוש ומצעבין (1944)

וחאשד-גאולה (1950)

הכינוס לתק"ם בשיתוף ובסיוע:

המשרד לחברה ומורשת ישראל

משרד החינוך

עיריית רמת גן

הסתדרות המורים בישראל

מכללת ליפשיץ

עמותת אעלה בתמר

עמותת הליכות עם ישראל

הפדרציה הספרדית, וועד העדה הספרדית בת"א

עמותת אפיקים

לתחייה רוחנית וחברתית

עמותת שרשרת הדורות, דור לדור יביע אומר

לפרטים והרשמה:

מרכז דהאן, אוניברסיטת בר-אילן,

רמות-גן מיקוד 52900

טל: +972-3-5317959

פקס: +972-3-5342621

דוא"ל: dahan.center@mail.biu.ac.il

אוניברסיטת בר-אילן
מרכז דהאן
המרכז לחברה, תרבות וחינוך במורשת יהדות ספרד
ע"ש אהרן ורחל דהאן

